

TWENTELAND

MAANDBLAD VOOR TWENTE

HET LANDSCHAP – DE STRUCTUUR
DE NATUUR – DE MENSEN – HET
LEVEN – DE KULTUUR – DE VOLKS-
TAAL – DE GESCHIEDENIS – DE GE-
BRUIKEN – DE STREEKBELANGEN
DE ALGEMENE ONTWIKKELING

HFD. RED. G. J. H. VLOEDBELD

NR. 4 APRIL 1962 1^E JRG.

Inhoud van dit nummer

De brand van Enschede	pag. 1
Reportage uit 1862:	pag. 3
Twente van maand [tot maand:	pag. 5
't Overschot:	pag. 7
Wat 't museum bewaarde	pag. 9
Admiraals van de [Czaar:	pag. 11
Ned. Herv. Kerk te [Usselo:	pag. 13

Redactie en Administr. TWENTSE POST
Beekstr. 51 Hengelo (O.) Tel. 7987
Bank: De Twentsche Bank N.V. Hengelo
Postrekening: 820018 t.n.v. Twentse Post
Abonnements-prijs f 3.60 per jaargang
Losse nummers 35 cent per exemplaar

Advertentie-tarieven op aanvraag. Ghele of gedeeltelijke
overname van artikelen enz. zonder toestemming van de Uit-
geefster verboden. Alle publicaties blijven eigendom v.d. Uitg.

De Brand van Enschede van 7 Mei 1862 na 100 jaren herdacht

„Op 7 Mei 1862 des namiddags omstreeks een uur ontstond in eene woning in de Kalaanderstraat te Enschede een brand, die aangewakkerd door Zuidoostenwind in drie uren tijds bijna de geheele stad w.o. het raadhuis, vier kerken, vier scholen, het weeshuis, acht fabrieken en 702 particuliere gebouwen in asch legde en 660 gezinnen (tellende 3675 zielen) dakloos maakte. Met mede hulp uit ons vaderland en van buiten, welke dankbaar herdacht wordt, wist men den moeilijken tijd te boven te komen en in het jaar 1864 was de geheele stad herbouwd.”

Aldus de tekst op het door ingezetenen en belangstellenden opgerichte monument, dat op 7 Mei 1912 op de Markt te Enschede werd onthuld, 50 jaar na de fatale dag, waarop de thans grootste stad van onze streek en ons gewest in een troosteloze puinhoop veranderde.

Verschiedene courantenverslagen van honderd jaar geleden geven een beeld van het Enschede anno 1862 en van de omvang van de catastrofe, die heel het land met ontzetting trof. Op de 1ste Mei van dat jaar had de Koning een bezoek gebracht aan Twente en het feestelijk versierde, nog levendige Enschede. „Toen de 1ste Mei aanlichtte, blonk alles in feestdonsch en blijde verwachting -”, luidt een courantenverslag van 31 Dec. 1862. „De Koning kwam; - het was feest: - een feest, opgeluisterd door het heerlijkste lenteweder.”

Een week later, toen de feestversiering nog aan vele gevels prijkte en het koninklijk bezoek nog vers in de herinnering lag van de bevolking, voltrok zich de ramp.

„- Enschede, het rijke, bedrijvige stadje, in zijne fabrieken en rijke magazijnen de stempel van de tegenwoordige eeuw, in veel nog aan zijne gebouwen, in de rigting zijner straten, en in de stand zijner woningen het karakter van een vroegeren tijd dragende.

Zoo lag het daar, met zijn fraaie gebouwen en arme hutten met leemen wanden, met zijne talrijke met stroo gedekte daken, op den 7 Mei 1862, rustig te Blakeren in de heete zomerzon; er was geen gewoel op de straten, want na de voormiddagtaak waren de arbeiders gaan schaften, terwijl ook de scholen verlaten waren.

Daar gaat plotseling de roep op: brand! Men vliegt op, de brand verspreidt zich met bliksem-snelheid, en nog voor de dag in de kimme zonk, was Enschede een puinhoop geworden, de bewoners waren gevlucht en het oog verdwaalde tusschen het rookende puin, terwijl de voet terugweek voor de gloeihitte van den bodem, - den volgenden morgen weerklonk door Nederland de mare:

ENSCHDE IS NIET MEER!”

WAAROM HERDENKEN ?

„Den 7 Mei des jaars 1862 verrees een overheerlijke voorjaarsdag. Een druk gewoel, dat gewone bedrijvige leven eener welvarende fabrieksstad, heerschte in de straten van Enschede. Het werd één uur na den middag. Plotseling weerklonk 't geroep **brand!**”

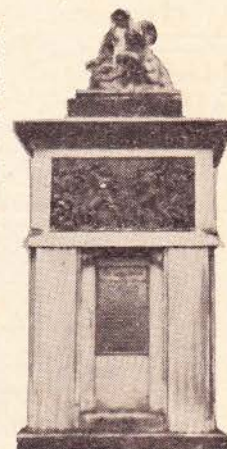
Zo begint de Enschedesche Courant van 28 mei 1862 een verslag over de grote brand in dat jaar.

Aangewakkerd door 'n felle zuidoostelijke wind, legde het vuur in 6 uur tijds bijna de hele stad in de as. De woningen van 650 gezinnen, alle scholen, kerken, openbare gebouwen en een achttal fabrieken waren verbrand. Thorbecke, de toenmalige minister van binnenlandse zaken, bezocht drie dagen na de ramp de stad. Bij het aanschouwen van de puinhopen waren zijn woorden: „Alles is voor overdrijving vatbaar, alleen de voorstelling dézer verwoesting niet!”

Dat alles is nu 100 jaar geleden en men gaat het herdenken. Waarom? Omdat er in die honderd jaar iets is gepresteerd. De stad heeft in die tijd een enorme ontwikkeling doorgemaakt. De bevolking is van 1860 tot 1946, toen de 100.000ste inwoner werd ingeschreven, toegenomen met plm. 88.000 zielen. Op dit moment is het inwonertal al bijna 130.000. Bewijzen van het feit dat er leven in de stad zit zijn er talloze. Vooral na de tweede Wereldoorlog is er op allerlei gebied veel nieuws tot stand gekomen. Er kwamen talloze nieuwe onderwijsinstellingen, een schouwburg met een operagezelschap en een philharmonisch orkest, een stadion enz. Dit alles is belangrijk voor Enschede, maar in niet mindere mate voor Twente en de Achterhoek.

Er is dus veel gebeurd en er staat nog méér op het programma. En dat kan, want door de mogelijkheden die bijv. de Europese Economische Gemeenschap zal bieden gaat Enschede - en heel Twente - een ongekende toekomst tegemoet.

De directeur van het
Gem. Voorlichtings-
bureau te Enschede
H. HEUPERS

Monument op de Markt
te Enschede

ENSCHDE

Biej 's leavens wit en 's leavens zwat
sprek aait 'n bleumke nög tot 't hart

BLOEMEN-
MAGAZIJN «*Corona*»

HENGLOSESTRAAT 156 - TELEFOON 3238

A.v.d. Leest Radio
Enschede Televisie

Radio onderdelen - Electrotechnische artikelen
Erkend reparateur en installateur
OLDENZAALSESTRAAT 39 - TEL. 10688

PARAPLU-HUIS
D. Luckriede
Hengelosestr. 129

Machiefabriek
ARENS & Zn

➔ **tandwielen**
Perikweg 52

**voor goeie schoenen
bekend**

Heng.str. 16 - Oldenz.str. 93 - v. Loenshof 5

Ook
Uw
adres

H. Zwier

DAMES KAPSALON

Lipperkerkstr. 129 - Tel. 8159

**alle boeken over
TWENTE**
Van den Broek en Adolfs
Gronausestraat 5

Uit
voor-
raad
lever-
baar:

BEI ONTEGELS, BETON-
SCHUTTINGEN, BETON-
PUTROOSTERS ENZ.

Bimsbetondakplaten, Keerwanden

Fa. J. H. Schuurink Binnenhaven 116
Telefoon: 3009

KUIPERS

**Hoeden en
Herenmodes**

OLDENZAALSESTRAAT

Speciaal adres veur oew kleere

Haverstr. 23
ENSCHDE

Nieuwstr. 22
HENGLO

Een **BRIL**, die werkelijk prettig zit
is gemaakt door

Remmelt Pit

Kalanderstraat 24-26 Enschede

Wat vunne fietse iejeleu ook oet oonze
zaak begeert
Elke fietse wodt deur oons
gegarandeerd

Offrein Oldenzaalsestraat 33
Telefoon 2602

revisie van motor- en autodelen

S. ten Cate

HESSENWEG 1-9 - TEL. 5413
DR. BENTHEMSTR. 35 - TEL. 5418

Gramofoonplaten Pick-Ups

SPECIAALZAAK Nieuwstr. 57 Tel.
3909 Hengelo O.
RADIOKO C. F. Klaarstr. 28
Tel. 4863 Enschede.

ZAODHAANDEL

Dalenoord

'n oold Tukkers-adres
Oldenzaalsestraat 35

KEUKEN-INRICHTINGEN

Voor iedere platte-
grond wordt de
juiste keuken ont-
worpen. Ook voor
U willen wij gaarne
een ontwerp maken
en voor een goede
uitvoering zorgen.

ALG. HOUTBEWERKINGS INDUSTRIE
Binnenhaven 136 - Tel. 7259

Coöp. Melkinrichting
LONNEKER-
producten zijn beter!

TELEVISIE
★
HOOR
APPARATEN
★
RADIO

Blijvende service!
Jan LANGKAMP
LANGESTR. 52 TEL. 4695 ENSCHDE.

oostvogel
sinds
1795

ENSCHDE

Haverstraat 1 - Hengelosestr. 9

Het bekende adres voor het
leveren van alle bekende merken
gazon- en motormaaiers

(ABNER, BRILL, FOLBATE, HUSQVARNA)

Fijn-
slijperij **H. v. d. Meer en zn**
BLEEKERSTR. 18 - ENSCHDE

ADOLFS & PENNINK
de boekhandel t.o. 't postkantoor
studieboeken
pocketbooks - romans

Voor
medaille,
krans, tak
of beker: bij ons slaagt u zeker
Ripperdastraat 2a, Enschede

advertenties bekijken is bijna net zo gezellig als winkelen

„Er was slechts stomheid der ontzetting op die bleeke aangezigten te lezen”

Ooggetuigeverslag van de brand van Enschede

Eene zwarte rookzuil hief zich op

Een week na het bezoek van de Koning aan Twente en Enschede „verrees een overheerlijke voorjaarsdag, nog waren niet alle festoenen van het zoo onlangs gevierde feest verdwenen. - Plotseling weerklonk het geroep van Brand! Brand in de K(a)landerstraat!

Het personeel der Brandspuiten repte zich naar de spuiten. De schutterij kwam in de wapenen. Overal hoorde men het alarm-geroep. Alles ijld naar de plaats des gevaars om te helpen, om te redden, waar geholpen en gered kon worden. Eene zwarte rookzuil, waarin de vlammen speelden, hief zich intusschen op van de reeds brandende gebouwen, en werd door de wind, wiens kracht zich plotseling verhief, in noord-westelijke rigting, naar de stad heen gedreven. In die zuil, die zwart als de nacht, zich steeds breeder uitzette, huisde de geest des verderfs.”

Wie kon helpen, waar allen hulp behoeften?

„Nog waren niet alle spuiten aanwezig of reeds klonk het geroep: de spinnerij van Van Heek brandt! Luttele minuten later was het: de rectorschool over de gracht brandt! en van toen af was het, als stortte eene vlammenzee over de ongelukkige stad. De wind wendde zich in alle rigtingen, en dreef steeds de zwarte rookkolom voor zich uit, en waarheen deze zich wendde, kon men met zekerheid zeggen, dat weldra alles asch en puin zoude zijn. Het geroep om hulp klonk van alle zijden! Maar wie kon helpen, waar allen hulp behoeften? Men zag weldra niets anders, dan een ordeloos gewoel van menschen, die zich haastten het gevaar te ontvlugten, of magtelooze, dikwerf doelloze pogingen aanwendden, om het dierbaarste hunner have, het kostbaarste van het hun aanvertrouwde, te redden! En in tusschen loeiden de vlammen endrongenal verder en verder, grepen

het eene huis voor, het andere na en verslonden het; de breede, donkere zwarte rookzuil kronkelde zich door de straten en voor de huizen, de wind speelde een wild en grillig spel met de vlammen en men hoorde niets dan het kraken en knetteren van brandende balken, een akelig vreemd ratelend loeijen en sissen, of het scherpe eentonige geluid eener stoomfluit. -

Geklag was er niet meer, slechts hier en daar op de uiteinden der stad vernam men nog het bevelend geroep der mannen, die van elders met hunne spuiten ter hulp waren toegesnel. Zoo werd het nacht.”

Volslagen verwoesting

„Weder rees den 8 Mei de zon heerlijk aan de kimmen. - Maar was er leven in de landouwe rondom, in de straten van Enschede wandelde de stomheid en slechts nu en dan werd de stilte afgebroken, door het ratelend instorten eener muur of van eenschoorsteen. Wat men zag, waren puinhoopen, waaruit hier en daar de vlammen nog opsloegen, terwijl enkele half verkoolde stukken van balken tusschen de muren uitstaken. Dat was alles wat gespaard was van het zoo levensvolle Enschede. Volslagener verwoesting kan men zich niet denken. En tusschen die puinen zwierven enkele mannen, vrouwen en kinderen elkander zoekende, of om afscheid te nemen van de plaats, waar zij eenmaal gelukkig waren, en waar

nu hunne herinnering, hun leven, de vrucht van hun zwoegen en voor velen ook van hunner ouderen vlijt in het vuurgraf bedolven lag.

Men zag geen handenwringen, men vernam geen geklag. Er was slechts stomheid der ontzetting op die bleeke aangezigten te lezen.”

Begin van de brand

„De brand is ontstaan bijna aan het einde der Klander- of Alsteedsche straat ten huize van eenen zekeren G. Wilmink, een fabrieksarbeider, bij wien sedert ongeveer zes dagen de persoon van Lodewijk van Voorst met zijne huisvrouw inwoonde. Het is in het door deze laatste bewoonde gedeelte der woning, dat de brand een aanvang heeft genomen. ➤

Foto boven: links de huidige Kalendarstraat (genoemd naar de eerste kalenderij, die omstreeks 1738 werd opgericht en hier heeft gestaan); achter de fabriek van Menko (linkerzijde van de foto) stond tot voor enige tijd geleden een woning waarin een steentje was ingemetseld, dat herinnerde aan de plaats, waar de brand ontstond. Thans bevindt zich hier i.v.m. de boulevard-plannen een braak liggend terrein (: foto onder). Rechts op de bovenste foto de voormalige Zuiderhagen, thans de Brilstraat. Beide foto's werden deze maand genomen.

DIVERSE PLAATSEN

J. A. Lesscher & Zn.SAASVELD - TELEFOON 238
Smederij en Reparatieinrichting - ExpeditieHandel in landbouwwerktuigen, melk-
machines, tractoren, bromfietsen enz.

COÖP. ZUIVELFABRIEK

De Eendracht
ROSSUM

Het beste adres voor alle zuivelprodukten

C.L.V. LANDBOUWERSBELANG

Haaksbergen

C.L.O.-mengvoerders

Ruwvoerders

Brandstoffen

Ondervindt 't
DIJKHUIS - kleding

wint 't

H A A K S B E R G E N

DENKT BIJ HET OPLOSSEN
VAN UW PROBLEMENRUIMTEVERWARMING
OOK AAN AARDGAS

Gem. Energiebedr. Rijssen

Veur brulften en partiején

Htel 't Schip

BOORN

Van oolds bekend

BOERENLEENBANK

— LONNEKER —

De Spaarbank
voor iedereenAlle bankzaken
Telefoon 10223**E. J. Lantink**LANGESTRAAT 21 - 23, DELDEN
RADIO - TELEVISIE - ELECTRO
TECH. INSTALLATIE - BUREAU
WASMACHINES - VERLICHTING

Waorum ze bieij

«De Eendracht»

IN TUBBIGE

de botter, kees, pap en yôghurt haalt?

Umdat de produkten van

De Eendracht goed bevaalt

Machinefabriek veur Möllenbouw*J. Kleinbussink & Zoon*

Duivenlaan 28-32 - Apeldoorn - Telefoon (0 6760) 12886

Machines en apparaten veur maalteriejen, veevoorfabrieken en silo's.

Seend 1899 nen naam met nen bekenden klaank (ook veur Tukkers).

enschede

Fijnhout- en Triplexhandel

Fa. W. LANGE

Spelbergsweg 37, Tel. 4538

levert: Fijnhout, Triplex, Hard- en
zachtbaord, Vlas- en spaanplaat enz.Voor betere schoenen *Rommelaar*

VAN LOENSHOF 31

VEILIG en COMFORTABEL

TOURINGCARBEDRIJF

M. ZINGER

Emmastraat 91 Enschede Tel. 4827

FOTO-FILMBEDRIJF Van Loenshof 10
Tel. 5271Filiaal:
Oliemolen*
singel 37
Tel. 6118**N.V. RIGTERSBLEEK**

v/h G. J. VAN HEK EN ZONEN

ENSCHADE

Mode- Lingerie- en Voeringstoffen

Motor defect?

naar JULO

direct !!!

Pyramontstraat 15 - 19
ENSCHADEVoor herenkleding
het beste bij *Besters*

Van Loenshof 12, Enschede

de „Twentse Post“staat voortdurend op de bres voor de belangen
van de kultuur in deze streken**en „CO-OP OOST“**staat voortdurend op de bres voor de belangen
van de consument. Ook voor Uw belangen en
die van Uw gezin**„Co-op Oost“**met vestigingen in geheel Twente
en in de Gelderse Achterhoek.

Kruidenierswaren - vlees - brood - banket - textiel - schoenen - kleding - brandstoffen - huish. art. enz

1862-1962

herdenkings-tentoonstelling

Van 21 aug. tot en met 1 sept. zal op het Volkspark te Enschede een tentoonstelling worden gehouden met als uitgangspunt de grote brand van 7 Mei 1862.

In een nieuw te bouwen, 3000 m² grote hal, die na de tentoonstelling als sport-hal voor de gemeente Enschede dienst gaat doen, wordt „honderd jaar activiteit” in beeld gebracht, waarmee de nadruk niet op de catastrofe van 1862 komt te vallen, maar op de ontwikkeling van stad en land van Twente in de daaropvolgende 100 jaar.

„3x A”

(3x Activiteit)

In het bijzonder de regionale samenwerking (T.H. plannen, helihaven, E-8 en waterverbinding met Duitsland) zal in het licht worden gesteld. Daarnaast zullen meer dan twintig paviljoens de historische ontwikkeling van Twente en de aangrenzende Gelderse en Duitse gebieden in beeld brengen. In een van deze paviljoens, geïnspireerd op een zinsnede uit het gebed Onze Vader „Geef ons heden ons dagelijks brood”, zal worden getoond, hoe Twente het dagelijks brood verdient. Een vijftal paviljoens zal aan agrarische facetten zijn gewijd terwijl ook thema's als onderwijs, handel, verkeer, nijverheid, tuinbouw, ambachten, ontspanning, oud Twente, folklore enz. een onderkomen zullen vinden.

De bouwtechnische ontwikkeling en de inrichting van de tentoonstelling, die gehouden wordt onder het motto „3x A” (3x Activiteit) zal voornamelijk door Twentse architecten geschieden. De leiding berust bij de heer J. Kleiboer.

VERVOLG VORIGE TEKSTPAGINA

Ooggetuigeverslag van

de brand van Enschede

Van daar heeft het vuur, na zich aan enkele belendende woningen verbreid te hebben, gedreven door een steeds toenemende wind, zich dwars over eenige tusschenliggende tuinen geworpen op de Katoenspinnerij van de Heeren Van Heek & Co, aan de Zuiderhagen, die met eenige belendende woningen schier onmiddellijk eene prooi der vlammen was.”

Twente van maand tot maand

De tied is oop 'n bottergaank! 't Löp gesmeerd met den veuroetgaank. Jonge leu, dee aower 'ngrooten plas zint trökken, kent eer eigen streek wisse nich weer as zee nao tien jaor zollen terugkommen. Zóo gauw verandert 't gezich van de huuze, zóo völ ni'je wegen wodt anlegd, fabrieken en warkplaasen ni'j bouwd en grooter maakt en zóo hard greuit dorp en stad in Twente.

Of dat alns non wal met verstaand geet, is ne vraog waar wi'j zoo gauw nich met klaor komt. Ik heb wal ees dach, dat 't plezeer aower vólle veraanderingen dee gemeenteraoden en „Zwolle” zik veurnemt, vólle meender zol wean as zee veuroet konnen zeen hoo daordeur schaa wodt daon an 't aole, vertrouwde gezich van oons Twentelaand en daordeur an 't karakter van oons volk. Ik kan mer meulik geleuven, dat in dee geleerde rapporten van sociografen en aandere leu van de „plan”-deensten genog rekkening is haolen met de vraog of al dee ni'je zaken wal aovereekomt met de eigen zeele van den Tukker. 'n Flat in de stad, dat geet nog, mer ook daor zint al heel wat leu dee oet de dorpen kwamen, kapot gaon...

Dat Hengel ziene binnenstad „modern” hef oopbouwde, is te begriepen. Dat Ensche ziene verkommen aole buurten hef ofbrökken is best, al veul ik mi'j aait nog vrömd op de Boulevard-1945 den daor veur in de plaas is kömmen. Dat Almelo zien binnenstad 'n luk oopknapt, is ook good, al kan ik nich geleuven dat dee stad nog „Almelo” is, as daor alns 'n maol klaor is. A'w praot aower „city-vorming” en zoo wat hen, krieg ik aait 't geveul dat al dee veuroetgaank oons met mekaa in de kop is slagen. 't Kan mi'j begrooten a'k der an denke, dat aower wat jaoren oonze steden geliek zollen wean an steden in aandere strekken van 't laand. Dat is nich good veur Twente. Dan maakt 't jao niks mer oet waar ik won. Dan

geet de leefde veur Twente, waar Van Deinse van zingt, glad aower.

Daor is dan aait nog 't „platteland”. Jao, daor is nog good te zeen da'j in Twente zint, al hebt hoge silo's neuws 'n karkentoornt en ni'jmoodse winkelhuuze - zoo mooi, dat de leu in de ni'je buurten van Amsterdam en Rotterdam daor neet an tippen könt - hier ook al de stried tegen den Twentsen aard anpakt.

't Is heelmaal nich slim, as den börgemeister van Denkaamp 't klaor krig um 'n vlegveld te maken. Dat Tubbig 'n technische schoole krig en dat er 'n E 8 en 'n E 36 kump veur 't verkeer, dat Riessen 36 zomerhuuskes geet bouwen en dat zo vólle gemeenten 'n ni'j raadhoes wilt zetten (um mer 'n paa dinge te neumen), och dat is nich slim... at zee 't verstaand er mer bi'j haolt. Nich alleen 't verstaand van den „technicus”, mer ook 't verstaand dat oons duudelik maakt hoo wi'j al disse zaken laot passen bi'j oonze leu, oonze woonplaas en oons laandschap.

A'w de plannen veur 't ni'je raadhoes van Heldern - dat in Nijverdal komp - bekiet, dan is wal duudelik wat ik bedool. Daor is an dat gemeentehoes niks mer te veraanderen. Dat is non eenmaal oettekend en annömmen. Mer ik haol mien Twentse hatte vaste a'k der an denke dat ze in Saoselt ook an 't bouwen wilt. Met 'n hoes veur oonze aole leu, met 'n ni'j postketoor, met ne hoeshaoldschoole en 'n dorpschoes. Wat zal dat worden, as zee daor dee „bouwmeesters” eeren willen doot! Dan blif er van Saoselt - dee bloome in 't Twentse essen-laandschap - niks mer aover. Dan is Saoselt bedörven en de meute van 'n bezeug nich mer weerd.

Zorgen hebt wi'j ook aower 'n ni'jen Rondweg, den zee in Heldern wilt oetzetten aower den mooien es. En aower den autoweg Holten-Nijverdal, den veur 850 doezend gulden wodt verleg en verbeterd. Daor komp dan vanzölm nen gladden beton- of asfaltweg veur in de plaas. Wat zölt dee auto's daor lekker har aover hen jagen, dwas deur dee mooie natuur... (V.)

**Kopen bij de Spar
Is sparen bij de koop**

Tubbergen met Vasse en Hezingen

Rustige, bosrijke
omgeving

Eenvoudige en
gemoedelijke be-
volking

Lage pension-
prijzen en lage
belastingen

Inlichtingen V.V.V. Tubbergen

In vroger dage daansen de leu op
de dell' 'n veertoer. Weer völ later
'nzeuensproonk. Rechtervoort foxtrot,
wals en cha cha cha in niejmoodse
daansscholen:

Ans en Wim POLMAN
Ootmarsumsestraat 26 — Tel. 4880

almelo

STURKA

kleere
haalt ze
veur kleen en groot
biej

Jan Buddingh

MARKTSTR. 34

Fa H. E. Rhebergen & zn.
Dames- en Herensalon

Parfumerie- en Toiletartikelen
Marktplein 18 — tel. 4381

BOERENLEENBANK

Almelo

verzorgt alle bankzaken
Oranjestr. 2, Tel. 3528 - Bijkant.: Acaciapl. Tel. 6028

Olympia

Tel- en Schrijfmachines
G. H. v. d. VEEN
ALMELO. Tel. 2666
HENGELO. Nieuwstr. 38. Tel. 3159

◆ **Hermann Rumpelman** ◆

Opgericht 1899
GROTESTR. 61 — Tel. 3276
Corsetspeciaalzaak
Corsetten, Tricotages, Kousen
Atelier voor maatwerk

Jan Pezie

SINDS
1873

ALMELO

Voor
betere **Heren- en Juniorkleding**

Veur MEUBELS en allens, wat
er zo biejkomp kieken, naor:

TOON a.d. **Tuinstraat**

Tel. 3880

FOTO ROOS

SINDS
1905

foto-service

Bornsestraat 26, Tel. 2563

Het Twentse Serviezenhuis

Heeringa & Co

Grotestr. 79, ALMELO
Nieuwstr. 36 Hengelo

Wedgwood, Spode,
Royal - Copenhagen

drogisterij - parfumerie

PRÜMERS

Bornsestraat 72 — Tel. 5650

Het huis voor geschenken

naaimachines

breimachines

ALMELO Grotestraat 154

Tankstation C.A.V.V. Bornerbroek

LEVERT U: [Tel. 5408-234]
SUPERBENZINE - BENZINE
GEM. SMERING - OLIËN en VETTEN
Goede service. matige prijzen.

HOTEL-CAFÉ-RESTAURANT de Mooie Vrouw

(TEVENS BENZINE-STATION)

Een van de oudste zaken in Twente
OOTMARSUMSESTRAAT 488 — ALMELO

Landhuis' Grafisch Bedrijf
de drukker voor de tukker

■ VEEVOEDER
■ KUNSTMEST EN
■ LANDBOUW-
[BENODIGDHEDEN]

in de beste kwaliteiten !!!

Door grote
omzet **A.B.T.B.**
lage prijzen
bij: **ALMELO**

Nutsspaarbank UW bank

Hoofdkantoor Almelo
WIERDENSESTRAAT 22

Bijkantoren te Almelo, Wierden,
Vriezenveen, Rijssen, Nijverdal en
Coevorden

Coöperatie De Landbouwcoöperatie

is een bolwerk ter beveiliging
ter verdediging
ter bevordering

van de economische belangen
van de vrije zelfstandige onder-
nemers in de landbouw te weten
de Boeren.

COöP. LANDBOUWERS-
BANKEN HANDELSVER.

CHEMISCH REINIGEN

VAKWERK DAN

Tempo

Speciale behandeling Si ro-set-kleding,
Terlenka, Dralon. In één dag klaar!

TEMPO, Rohofstr. 2, Tel. 4354

Uit het overschot der giften in geld, in totaal groot f 249.682.33, ontvangen uit het binnenland, de koloniën en het buitenland, tot wederopbouw van de stad Enschede na de brand van 7 Mei 1862, werden de bouwkosten betaald van een complex woningen, dat nu nog bekend staat als „t Aoverschot”. Deze bouwkosten bedroegen 12.980 gulden. Op 27 April 1899 werd de naam „Overschot” door de raad van Enschede vastgesteld voor de langs genoemde woningen gelegen straat. 'n Gedeelte van deze woningen is afgebroken. Binnen niet al te

lange tijd zullen ook de overige woningen aan deze straat (zie foto) verdwenen zijn waarmee tevens een brokje «romantiek» voorgoed tot

het verleden behoort. Oud-Enschedeërs zullen zich de sfeer van deze buurt nog wel herinneren: een opa, die in het zonnetje zit te soezen op een rieten stoel, waarvan de rugleuning de voorpoten vervangt, een poes, die ligt te spinnen op de vensterbank, spelende kinderen in de deuropening, kwebbelende buurvrouwjes, ravottende knapen, fietsbanden in een straatlantaarn . . .

Iets van die oude sfeer in deze buurt, die tijdens 'n bevrijdingsfeest de 1ste prijs won voor de best versierde straat, is nog voelbaar. Maar het einde is in zicht . . .

Diverse plaatsen

Antiek**Th. Budde** ▼ **Ootmarsum**

Wee rekken kan geet naor
zölfbediening
PARAAT

Glanerbrug: bie TET-bushalte
In 'n lunchroom kôj lekker etten en dreerken

Bookweite is 'n lekker en ge-
zoond etten, as pannekooke
of niejmoods as vlokken. Nemt
mel of Billy Quick bookweiten-
vlokken van de Grutter oet
Boorn

Erven ten Cate
BORNE

BOERENLEENBANK

Borne

verzorgt alle bankzaken
Grotestraat 162, Tel. 476

BOERENLEENBANK

Eubergen

De spaarbank voor iedereen

Cöop. Aan- en Verkoopvereniging

Deurningen

Tel. 05402-201

Veevoeder, Meststoffen
Brandstoffen, Zaaigoed
Pootgoed, Div. artikelen

Alle veevoerders onder CLO-contrôle

BOERENLEENBANK

Albergen

De SPAARBANK voor stad en land
Maak gebruik van lopende rekeningen
Alle inlichtingen aan de bank

oldenzaal

de zaak met meer
dan 50 toonkamers

Voor
een deskundig uitgewerkte

C.V.-installatie**E. HEIDEMANN & Zn**

Boterstraat 15 Tel. 2077
OLDENZAAL

De zaak
waar U altijd slaagt

„Doe 't zelf”
met onze Gereedschappen
en U bent veel voordeliger uit!

fa. Groensmit

de grootste sortering, de laagste prijzen
Boterstr. 1, Tel. 2484, Oldenzaal

Foto's könt nich kieken
(Mer oonze foto's möj bekieken)

fotohandel

't Kiekkeske**Grammofoonplaten**

GROTESTRAAT 35
TELEFOON 3177 *Zaft de toon aan!*

OLDENZAAL

BLOEIENDE INDUSTRIESTAD,
heerlijk gelegen aan de voet van de
Tankenberg. Omgeving rijk aan natuur-
schoon.

- * ST. PLECHELMUS-BASILIEK, bijna duizend
jaar oude Oudheidkamer.
- * Karakteristiek stadscentrum. Volop gelegen-
heid voor sportbeoefening.
- * Overdekte bad- en zweminrichting.
- * PRIMA HOTELS en PENSIONS

Het adres voor **haantjes**
en natuurlijk ook andere
lekkere hapjes is:

Café - Rest.
GROBBE
Markt 15, Tel. 2550

GROBBE
SNACKBAR
Boterstr. 35, Tel. 3245
OLDENZAAL

Hoveling
v/h Oosterholt-Wiegerink

FORT-SCHOENEN: nog altijd de beste
kinder- jongensschoenen met 1/2 jaar garantie.

aardgas

de BRANDSTOF uit eigen
TWENTSE BODEM is

voordeliger

Gemeentebedrijven
Burg. Wallerstraat 3

Meubelen
Tapijten
Bedden
Linoleum
Colovinyl-
[tegels]

OLDENZAAL

Voor spuitwerk aan Uw auto

ALBERT KIP**HEINKEL****SPARTA****ANTOON HUTTEN**

veur niej spul en reparasie

DENEKAMPERSTR. 71 TEL. 2863

PUCH BERINI ZUNDAPP

Dr. C. C. W. J. Hijzeler:

Oud-Enschede

Op 7 mei a.s. zal het 100 jaar zijn geleden, dat de stad Enschede door vuur in de as is gelegd. In 1862 brak er nl. brand uit in een perceel in de Kalandersstraat, die mede als gevolg van de steeds draaiende wind de oude stad in een luttel aantal uren volkomen zou verwoesten. Afgezien van de stormramp in Zeeland in 1953 en de bombardementen tijdens de laatste wereldoorlog behoort de catastrofe, die Enschede toen heeft getroffen wel tot één der grootste in ons land. De woningen van ruim 650 gezinnen, alle kerken, de Hervormde en de Katholieke kerk op de Markt, de Doopsgezinde kerk

en de Synagoge, het Raadhuis, descholen en het weeshuis, de Grote Sociëteit en een achttal fabrieken gingen verloren. Het gevolg van deze brand is geweest, dat van de oude

bouwkunst in de binnenstad, d.w.z. het door gracht en wal omsloten gedeelte, praktisch niets meer is overgebleven, terwijl ook alle archieven toen verloren zijn gegaan.

Van de burgerhuizen is het huis van de familie Blijdenstein in de Langestraat (zie onder), waarin later de Openbare Leeszaal en Bibliotheek gehuisvest is geweest, helaas tijdens de laatste wereldoorlog verwoest. Het had een zandstenen middenfront met vier halve zuilen, die een balcon droegen, en afkomstig was van het vroegere huis (1806), dat ongeveer op de zelfde plaats de Langestraat naast de Eschpoort afsloot. In de binnenstad staat thans alleen nog maar het huis in de Langestraat, tegenover het Stadhuis, met een zandstenen gevel uit plm. 1800, waarvan de deur geflankeerd wordt door twee Korinthische zuilen, welke een klein balcon dragen (kantoor van Jannink, zie onder). Van de oude kerkelijke gebouwen zijn na de brand alleen de muren en een deel van de toren van de Ned. Herv. kerk blijven staan. De oude toren telt vijf geledingen, waarvan de eerste vier uit het midden van de 13e en de bovenste uit de XV eeuw is. De Noordelijke muur van de kerk dateert uit plm. 1200. Deze kerk was oorspronkelijk aan Jacobus de Meerdere gewijd.

Hoe de Langestraat in Enschede er heeft uitgezien vóór de brand in 1862 tonen twee gekleurde tekeningen, in 1840 vervaardigd door Wynandus, Johannus Meyer (1805-1855). Zij zijn tentoongesteld in het zaaltje „Oud

Enschede" in het Rijksmuseum Twenthe.

1e Gezicht in de Langestraat, het gedeelte, dat in de richting van de Markt loopt. Deze tekening is volgens een vermelding op de achterzijde daarvan vervaardigd uit het huis in de Langestraat, hoek Knijphoeksweg, tegenover het stadhuis. Links een drietal huisjes met fraaie halstopgevels (thans C. en A.). Op een bordje boven de deur van het eerste huis staat „Boekverkoop Blijdenstein". Naast deze huisjes staat het huis, waarin het kantoor van Jannink is gevestigd (zie boven). Rechts het oude stadhuis met gepleisterde gevel. In het kastje van de aankondigingen hangt een papier, waarop te lezen staat „Gezicht van boven op de Langestraat". Naast het stadhuis een viertal huisjes met driehoekige topgevels.

2e Gezicht in de Langestraat, vanuit het oosten gezien en afgesloten door het huis van de familie Blijdenstein, de oude Openbare Leeszaal (zie boven). Rechts een gedeelte van een muur van een huis met vakwerk. Links een rij huisjes meest met houten gevels. In het midden een straatfaereeltje: een man richt zijn geweer op een kat, die in de boom zit, loerend op een vogeltje in een kooi, een boer met een met twee runderen bespannen wagen met turf. Verder enige personen, kinderen en kippen.

Verder hangt in het reeds eerder genoemd zaaltje boven een vitrine een drietalschilderijen, die een luguber beeld geven van de in vlammen opgegane stad. Op het schilderij rechts ziet men vanuit de Marktstraat op de ruïnes van de Ned. Herv. kerk, de pastorie en de huizen in het begin van de Langestraat. Midden op het plein staat een hoge ijzeren pomp. Op de achtergrond branden nog de huizen. Het is een door G. C. Crol gecopieerd schilderij van Lambert, Johan Bruna (1822-1906). Op het linker schilderij ziet men rechts de Katholieke kerk en kijkt men verder op de ruïnes van de Langestraat. Het is geschilderd door H. Valkenburg (1822-1896) evenals het schilderij in het midden, dat een totaalbeeld geeft van de ondergegane stad.

Bij de foto:
Oud-Enschede. Een marktafereeltje omstreeks de laatste eeuwwisseling. Plaats van handeling: Ned. Herv. kerk op de Markt.

In de vitrine onder deze schilderijen liggen verschillende voorwerpen uit de brand. Het zijn schamele resten waarachter een diepe tragiek ligt. Ze bestaan uit aan elkaar gekitte en gedeeltelijk versmolten munten, een conglomeratie van verschillende voorwerpen, waaronder een grote schaar en een mes duidelijk te herkennen zijn, een klomp spijkers, blijkbaar afkomstig uit een timmerwerkplaats of ijzerwinkel, een bril, een stamper (uit een vizel), beeldjes, kop en schotel, een drinkglaasje enz.

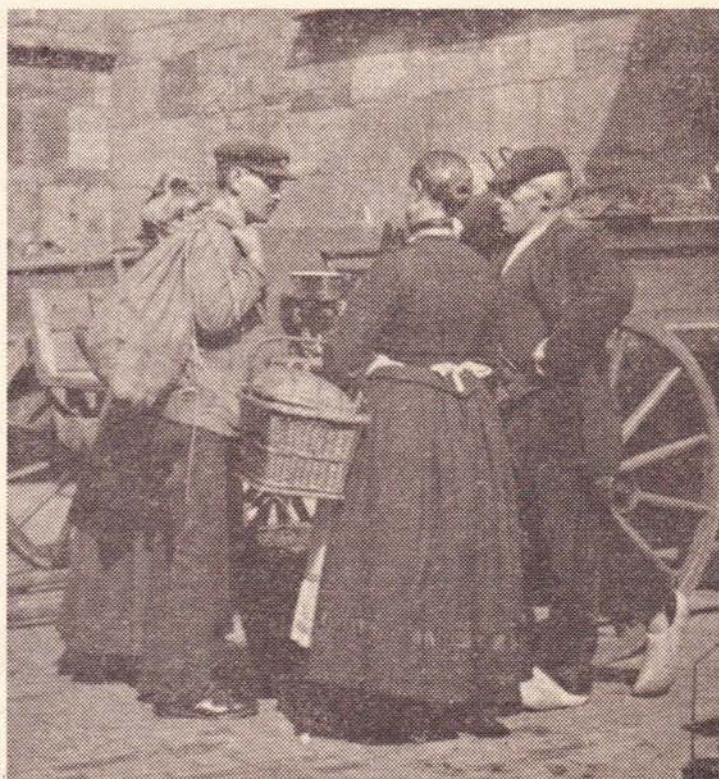
Dat deze brand ook in het buitenland grote indruk heeft gemaakt, blijkt wel uit het feit, dat ook in engelse en franse tijdschriften hiervan melding is gemaakt, geïllustreerd met afbeeldingen.

In de beide andere vitrines liggen verschillende foto's, die een beeld geven van Enschede uit vervlogen tijden.

Van Oud-Enschede zijn voorts nog aanwezig ijzeren voorwerpen, gevonden op de plaatsen van de oude verdedigingswerken, pieken van de vroegere nachtwacht, in 1930 opgegraven tijdens de bouw van het nieuwe stadhuis. Interessant is ook het schilderij van Crol, waarop Enschede's tweede stadhuis staat afgebeeld. Van de vier leeuwen, die oorspronkelijk op de kroonlijsten van het gebouw hebben gestaan, zijn twee in de binnentuin van het museum tentoongesteld.

Dat Enschede al een oude stad is, blijkt wel uit een oorkonde uit het jaar 1119, waarin bisschop Godebold van Utrecht de kerken te Delden en Anneschethe (d.i. Enschede) aan het kapittel van Sint Pieter te Utrecht schenkt. Dit is de eerste vermelding van Enschede.

C. C. W. J. Hijzeler

Hengelo Werk.
Woon- en
Winkelstad

Empo-Humber-Vestingrijwielen
Rijwielhandel en Reparatieinrichting

v. Merkstein

Tuindorpstr. 18-20, HENGELO

HOLLANDIA ondergoed
kousen, sokken, tricôtages

H. J. BENNINK

Manufacturenhandel Industriestraat 88

**Haarden en
Kachels**

A.h.knoef
OLDENZAALSTRAAT 61
HENGELO

Gereedschappen, IJzerwaren, Huish. art.

BLOEMENMAGAZIJN

K. Hunia & Zn.

Tuindorpstraat 38 — Brinkstraat 1a

Speciale bakkerij

TH. J. TE KAATH

Heerlijke Koek, Banket en Gebak

- ▲ Krabbenbosplein 12
- ▲ Oude Postweg 8
- ▲ Schumannstr 18

MORSINK
SOLASPECIALZAAK
Service

Weemenstraat en Kotmansweg - Hengelo

BOERENLEENBANK

Hengelo (O.)

verzorgt alle bankzaken

Parallelweg L.S. Telefoon 7366

N.V.

out-
bewerking
ENGELO

Interieurspecialisten

Chopinstraat 11 — Tel. 3798
Econ. Dir. J. M. Prinsen
Chopinstraat 12 — Tel. 3798

PORTJE

Deldenerstraat 8
Hengelo (O.)

W.W.W.

Pas-Tunette Corsetten en BH's

DAMES
KAPSALON **Elfride**

voor dag- en avondkapsels

J. BOOMKAMP Industriestr. 130
Tel. 4009
Dames- en Herenkapsalon

H. J. Krakers

AANNEMERSBEDRIJF

Tel. Hengelo 2964

Nieuwbouw, Onderhoud- en Betonwerken

de **Bokdams**
VOOR
DANSLES
Drienerstraat 37

N. V. Garage DESTER

Off. Gen. Motors Dealer

Vauxhall Bedford Pontiac

Modern doorsmeerstation

Enschedesestraat 130-140, Hengelo

DAMES-, HEREN-,
KINDER-PYAMA'S
EN -ONDERGOED,
SCHORTEN, ENZ.
Altijd goedkoop

Bonneterie SPECIAAL-
ZAAK:

Blouses - Rokken - Vesten

Molenstr. 5, Tel. 7382, Hengelo

VERSTEEG's veearve

veur hoes en eearve

Molenstraat 20

Hengelo (O.) — Tel. 2207

Automobielfabriek

ERNÉ

FIAT
500

Deldenstr 42
Tel. 2120

vanaf:
f 3799

• MEUBELN

• TAPIJTEN

• BEDDEN

Van Dijk voor de moderne
woninginrichting!!
MARKTSTR. 15

Wagenaar
MODEHUIS
Brinkstraat
Hengelo
HET HUIS VOOR EXCLUSIEVE DAMESKLEDING

de vraoge, dee nich meulik bleek

In ne klasse har de meister
Ne hele meulike vraoge 'daon.
„Wat lust alle keender geerne?”
't Antwoord mos op 'n breekfen staon.
Alle breekkes wadden zo binnen.
Wee'j wat doo de meister las?
Met grote letters stun te lezen
dat dat lekkere „Yoghurt” was.

HENGELOSE COOP.
MELKINRICHTING

YOGHURT: fris, voedzaam, gezond.

Gecombineerd met vruchten as „toe-tje” nich te evenaren. YOGHURT wodt ow in hoes brach deur ow melkventer.

Vriezenveen

historie drukt stempel op dorp, bewoners en taal

Spraken we reeds van de turf-schipperij, de oude Vriezenveners hielden zich ook met koopmans-zaken bezig. Over de handel in zaad, geiten, „segerammen” (: bokken) en varkens vertellen de - soms zorgvuldig bijgehouden - aantekeningen op vergeelde dokumenten, die in Vriezenveen bewaard zijn gebleven.

Foto boven: De Vriezenveners Cornelis Cruys, grondlegger van de Czaristische vloot. (Sommigen bestrijden, dat Cruys een echte Vriezenveners was).

Foto onder: Een Vriezenveners in St. Petersburg prijst zijn linnen aan. Detail uit een schilderstuk van de Vriezenveners kunst-schilder Bernhard Jasper Fayer.

Vriezenveners kolonie in Rusland

Van een grote ondernemingsgeest getuigen de buitenlandse betrekkingen die Vriezenveners onderhielden om afzet te vinden voor diverse handelsprodukten. Vooral de linnenhandel op St. Petersburg (in het begin van de 18e eeuw) bleef in de geschiedenis van Vriezenveen met gulden letters geboekstaafd. Ze luidde een periode van grote welvaart in. Aangelokt door de successen, die verschillende dorpsgenoten daar op handelsgebied wisten te bereiken, gingen steeds meer ondernemende Vriezenveners hun geluk in Rusland beproeven, zodat men tenslotte kon spreken van 'n Vriezenveners kolonie in St. Petersburg.

Er werd o.a. handel gedreven in manufacturen, tabak, Delftsblauw, Haarlemmer olie, Deventer koek, jenever en stokvis. Uit een debiteurenlijst, die in de Vriezenveners oudheidkamer wordt bewaard, blijkt, dat een zekere Jan Hoek (in 1735 te Vriezenveen geboren) hofleverancier was. Hij leverde aan de tsarina Elisabeth van Rusland (in genoemde boekhouding tussen de namen van Russische grootvorsten en generaals kortweg aangeduid als „keizerin”) batist en andere kostbare stoffen.

Aan de beroemde boulevard van St. Petersburg, de Newski Prospect, werden winkels gehuurd en ingericht, doch de meeste winkels werden gevestigd aan de Gostini Dwer, een beroemde winkelgalerij, ongeveer 1 kilometer gelegen van genoemde boulevard.

In 1717 stichtte de Vriezenveners kolonie een eigen hervormde gemeente, welke, na voorlopig van de Lutherse kerk aldaar gebruik te hebben gemaakt, in 1726 de beschikking kreeg over een eigen bedehuis. In 1830 werd met de bouw van een nieuw kerkgebouw begonnen, dat in 1834 werd voltooid. Bij de inwijding waren o.a. vertegenwoordigd de prins van Oranje en zijn oudste zoon, de latere koningen Willem I en Willem II. Van 1717 tot 1917 hebben veertien Ned. Predikanten de gemeente St. Petersburg gediend. De laatste Hollandse dominee, dr. H. P. Schim van der Loeff, heeft na de Russische revolutie, toen praktisch de hele Vriezenveners kolonie naar Twente terugkeerde, een tijd lang in Moskou gevangen gezeten, doch kon in mei 1920 Rusland verlaten. Thans is het Hervormde kerkgebouw, dat het middelpunt vormt van een groot huizenblok aan de Newski Prospect, ingericht als schouwburg. Een herinnering aan de eens zo bloeiende kolonie vormen nog een stel prachtige kaarskronen, door de gemeente te St. Petersburg in 1801 geschenken bij de inwijding van de Ned. Herv. kerk te Vriezenveen.

Vriezenveners als admiraal in Russische dienst

Toen Czaar Peter I in 1697 Amsterdam en Zaandam bezocht, om daar een inzicht te verkrijgen in de Nederlandse scheepsbouwkunst, ontmoette hij hier de 40-jarige in 1657 geboren en uit Vriezenveen afkomstige Cornelis Cruys, die een belangrijke post bekleedde bij de Amsterdamse admiraliteit. De Czaar nodigde hem uit

naar zijn land te komen. Cruys nam dit aanbod aan en vertrok in 1698 naar Rusland, waar hij spoedig vice-admiraal werd en opdracht kreeg zich met de opbouw te belasten van de Russische vloot in de Oostzee en de Zwarte zee. De Vriezenveners wist uit Nederland verschillende officieren aan te trekken, die later in de keizerlijke marine belangrijke functies hebben bekleed.

Stond Cruys in hoog aanzien bij Czaar Peter de Grote, dit nam niet weg dat Cruys, toen hij in 1713 tijdens een gevecht met Zweedse oorlogsbodems, met enige Russische oorlogsbodems - w.o. het admiraalsschip - aan de grond liep, naar Kazan verbannen werd. De jaren, die Cruys hier door bracht, besteedde hij met het vervaardigen van kaarten van de Zwarte zee en de samenstelling van een atlas „Nieuw paskaart Boek”. Na zijn verbanning [1719] volgde zijn benoeming tot directeur-generaal over de equipage en marine van Rusland. Tevens werd hij benoemd tot vice-president van het admiraliteits-college. Onder de leiding van Cornelis Cruys ontstonden cadettenscholen en een instituut voor zee-officieren. Hij overleed in 1727 en werd begraven in de Oude Kerk te Amsterdam. Het is niet uitgesloten, dat Cruys de Vriezenveners er toe heeft aangezet om handelsbetrekkingen met Rusland aan te knopen.

Een eveneens belangrijke plaats bij de Russische marine werd ongeveer honderd jaar later ingenomen door Wicher Berkhoff, in 1794 op het Oosteinde (no. 413) te Vriezenveen geboren. Op 20-jarige leeftijd vestigde hij zich als timmermansgezel in St. Petersburg, waar reeds zovele Vriezenveners een goed bestaan hadden gevonden. Vier jaar later is hij in dienst bij de Russische admiraliteit. Hij bracht het tot admiraal, werd directeur van de marinebasis Kroonstad en chef van de marine-werf St. Petersburg. Nazaten van deze Berkhoff wonen nu nog achter het ijzeren gordijn en hebben de naam Barkov aangenomen.

TAAL EN ... WELVAART

In Vriezenveen wordt door de oude generatie nog een taal gesproken, die - volgens Prof. Heeroma te Groningen - in de Middeleeuwen in geheel Twente en het Munsterland gesproken werd en die (in tegenstelling met oudere opvattingen) geen taalkundige verwantschap heeft met het Fries. Thans wijkt de Twentse streektaal sterk af van het Vriezenveens. De voorspoed die de Vriezenveners hebben gekend heeft ongetwijfeld invloed gehad op de conservering van hun taal. (Ook het bestaan van een oudere vorm van de streektaal in Rijssen wordt aan vroegere welvaart toegeschreven). Van de Vriezenveners welvaart getuigen nog de protocollen van het Schepengericht van de stad Almelo, waaruit blijkt, dat het merendeel van de toendertijd daar ter plaatse genomen hypotheek van Vriezenveners geldschieters afkomstig was.

hengelo

Het beste adres voor:

**GEDISTILLEERD, WIJN, BIER,
LIKEUR, LIMONADE**

Fa. Jac. Krabbenbosch
Molenstraat 18

Timmerfabriek

Hannink

Hengelo (O.) — Tel. 3701

Levering van:

kozijnen, ramen, deuren, trappen
enz. voor utiliteits- en woningbouw

Elke beschadiging
aan Uw auto
wordt door ons onzichtbaar
hersteld. Wij zijn **SPECIAAL**
ingericht voor:

- Uitdeuken
- Las- en
- Auto-Spuitwerk

J.B. SCHUMANN EN ZN.
HENGELO(O) TEL. 3797

Top-SLAGERIJEN

Olde Olthof

De boterham,
belegd met onze **WORST**, vliegt er in!
Weemenstr. 24 Twakkelerweg 60

B.I.O.D.'s Wiesel: 4 persoons polyester caravan
B.I.O.D. Excellent: 4-5 persoons vouwkampeerwagen
B.I.O.D. Exotic: 2-3 persoons vouwkampeerwagen
B.I.O.D. Explorer: keukenbagagewagen
B.I.O.D. Clipper Junior: 2 persoons imperial tent
B.I.O.D. Stabil: imperial dakgootplaatsing

B.I.O.D.

Machine- en Apparatenfabriek
Binnenhavenstr. 12a-14

Opgericht 1845 Opgericht 1845

Fa. H. van Wezel
Expeditie- en Transport-
bedrijf

HENGELO (O.)

„Wiej veurt van allens”

Tel. 3650

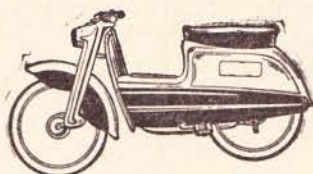
Tel. 3650

Meubelen — Tapijten
Gordijnen — Bedden

Morsinkhof

ENSCHDESESTR. 16

KAPTEIN - TYPHOON
PONETTE BROMFIETSEN

D. TEESINK

LANGELERMAATWEG 152

Het wonder Willemsplein 27
van Hengelo HENGELO

Magazijn voor

Rijwielen, Onderdelen en Electra

**Automobiel-
bedrijf**

J. WARMINK

Hengelo Ov.

**Ziet onze nieuwste
Austin-modellen**

BEHANG EN VERF

Fa. Wed. J. Walhof

Beekstr. 29 Hengelo

Biej **Bookhaandel
Broekhuis**

hebt ze „MANS KAPBAARG”
van G. B. VLOEDBELD

’t Beste humoristische boek in ’t Twents!

Jan Langeveld

voor

betere schoenen

Winkelcentrum Berfloes 6 - Hengelo

Bi’j Jan Dikken in ’n Dieselgreuntehal
Gef ’t aait ’n plezierig koopgeval.
Gaot door oew fruit of greunte kopen,
Dan zu’j ok nooit naor ’n aander lopen.
Komt ok ’s neuzen bi’j Jan! Jao?

Jan Dikken Dieselstraat 1

Hotel National

Grote Twente-zaal voor
bruiloften, partijen, ver-
gaderingen, bijeenkomsten

Burg. Jansenplein, HENGELO

t.b. het Gem. huis. - Aanbevelend: J. C. Holthaus

SCOOTERS

nog steeds de meest verkochte
Waarom? vertelt U de dealer

Willems Langestr. 10
Telef. 3438

Wees wijs!

Koop uw
vlees bij ’t **Vleespaleis**

He’j vearken, schäöpe, beeste
of peerde
Dan mu’j ’t eens eerst
biej oons preberen.

Vleespaleis

Gebr van Gelder

Kuierdraod 05400-2280

Veur de
hele
börgeriej

Reef

de beste
stomeriej

KRABENBOSWEG 142. TEL. 3888
INGANG ALEIDASTRAAT 2

Op 7 mei opening

Textielmuseum Enschede

Om de historische verbondenheid van de stad Enschede met de textiel te benadrukken, heeft men de officiële opening van het Textielmuseum Enschede vastgesteld op 7 mei a.s., de dag, waarop de grote stadsbrand wordt herdacht. In de villa Beltman-Blijdenstein, welke door een legaat eigendom werd van de gemeente Enschede en in de toekomst nog zal worden uitgebreid, legde men in de afgelopen weken de laatste hand aan de inrichting van het museum, dat zijn ontstaan dankt aan de stichting Textielgeschiedenis, waarvan de heer D. Jordaan JGH-zn voorzitter is. Conservator van het museum is de heer B. C. Sluijk, oud-directeur van 't hoofdkantoor der P.T.T. te Hengelo.

ENSCHDE**Restanten van „Veldpoort” ontdekt**

Tot de verovering op de Spanjaarden door prins Maurits op 19 okt. 1597 was Enschede omringd door twee „gravens” [grachten], die door een aarden wal van elkaar gescheiden waren. Rondom de buitenste - met een haag van doornstruiken beschermde gracht liep een zandweg, thans nog bekend als Noorder- en Zuiderhagen. Twee poorten, teweten de Espoort [aan het begin van de Haverstraat] en de Veldpoort [ter hoogte van hotel De Graaf] gaven toegang tot de versterkte stad. Tijdens opgravings werkzaamheden in de 2de week van deze maand werden op de plaats, waar zich vroeger de Veldpoort bevond, twee rechtopstaande zware eikenhouten balken blootgelegd [zie zwarte en witte pijl op de foto], welke zeer waarschijnlijk een van de twee genoemde overgangen over de gracht gedragen hebben.

A. A. Wegman, hfd. der school, Usselo:**De stichting van de Ned. Herv. Kerk te Usselo**

De buurtschappen Usselo, Boekelo, Rutbeke en een gedeelte van Broekheurne waren in vroeger tijd verenigd in de Marke Usselo, die een eigen Markebestuur had. Kerkelijk echter hoorden deze boerschappen bij Enschede. In de dertiger jaren der vorige eeuw begon bij de landbouwers uit deze streek het verlangen op te komen, een eigen kerk te bezitten. Op de Holting of Markevergadering van 6 november 1837 werd door de Markerichter Gerrit Scholten naar voren gebracht, dat het nuttig zou zijn ten behoeve der Marke Usselo „eene Gereformeerde kerk te bouwen uit hoofde van den verren afstand van andere kerken en ter bevordering van de godsdienstige belangen der ingezetenen.”

Er werd een commissie benoemd om plannen in deze richting te maken en de voorbereidende werkzaamheden te verrichten. Scholten, als hoofd van deze commissie, drong er op de volgende Holting nogmaals op aan, de bouw der kerk te bevorderen en in een viertal punten toonde hij het nut van de godsdienst voor deze Marke aan, eindigende met de wens, „dat dit heilzaam plan mogt gelukken en hierdoor veele zielen voor den Hemel mogten gewonnen worden.”

De Markevergadering beloofde, voor de bouw der kerk een bijdrage te leveren van zesduizend gulden, te vinden o.a. uit de verkoop van woeste Markegronden. Van de 25000 schepel wilde men er 1000 verkopen.

Nadat aan de Kerkeeraad der Hervormde Gemeente te Enschede was gevraagd, de Koning te verzoeken om een jaarlijks traktement voor een predikant en een bijdrage voor het bouwen van kerk en pastorie, gaf de Minister van Eredienst der Hervormde Kerk in Nederland als antwoord hierop te kennen, dat de Marke Usselo kerk en pastorie voor eigen rekening moest bouwen en onderhouden, en dienden ze op te geven, uit welke middelen dit zou kunnen geschieden.

Als middelen tot stichting werden opgegeven:

- 1 de verkoop van woeste Markegronden
- 2 de bijdragen in contanten en in hout van de ingezetenen der Marke
- 3 bijdragen van anderen
- 4 hand- en spandiensten

De onderhoudskosten zouden gevonden worden uit de huur der zitplaatsen en de collecten in de kerk.

Op 27 mrt. 1839 kwam het besluit van de Koning af, dat de buurtschappen Usselo, Boekelo, Broekheurne en Rutbeke zouden worden afgescheiden van de Hervormde Gemeente van Enschede en dat uit 's lands kas een traktement voor een predikant zou worden verleend, zodra de gemeente over een „voegzaam kerkgebouw en een voldoende pastorie” zou beschikken.

De commissie collecteerde intussen bij de ingezetenen, hetgeen ruim f 3000 opleverde.

In de Markevergadering van 26 febr. 1840 werd bepaald, dat de nieuwe kerk zou worden geplaatst op het z.g. Hulscher Veldjen (of Hulsveldeken) tussen de erven Hulscher en Lammerink, zijnde heidegrond, meest aan de Marke behorend.

Van deze Holting leest men verder in de notulen:

„En heeft de vergadering besloten om ter tegemoetkoming in de kosten, welke zij voornemens zijn voor de opbouw der nieuwe kerk aan te wenden, eene bezuiniging in te voeren omtrent het houden der begrafenissen, daarin bestaande, dat er in het vervolg geene verdere bloedverwanten zullen worden genodigd dan die van volle neef en nicht ingesloten, behalve de naaste naburen; dat er na het ter aarde bestellen der lijken geen sterke drank zal worden gegeven, maar wel koffij, thee of bier en de begrafenissen niet na acht uur 's avonds zullen duren; dat de overtreders van deze bepalingen telken keer eene boete van tien gulden ten behoeve van de Armen der boerschap zullen hebben verbeurd.”

Men besloot om de nodige bakstenen zelf te vervaardigen in een z.g. veldoven. Hierin zijn ruim 70000 stenen gebakken, die echter lang niet alle gunstig zijn uitgevallen. In de voorwaarden der aanbesteding staat n.l. vermeld, dat er 47000 stenen en 100 ton kalk aanwezig waren, die door de aannemer mochten worden ver-

POST voor de TWENTSE POST

(In deze rubriek worden alleen brieven opgenomen die verband houden met of betrekking hebben op de inhoud van de „Twentse Post”. De redactie behoudt zich het recht voor, brieven eventueel in te korten en/of van commentaar te voorzien.)

KLOKKEN VAN TWENTE

G. R.: Uw artikel „Klokken van Twente” (Mrt.nr.) heb ik zeer gewaardeerd. Niet zo lang geleden las ik in het Dagblad van het Oosten een artikel over de „Mariaklok” in Vriezenveen. Hieruit citeer ik: „In de middeleeuwen, toen de rijke handelssteden van Holland en Vlaanderen hun trotse kerken stichtten en de torens omhoog lieten streven als symbool van hun godsvrucht, moest het landelijke en het minder rijke Twente wel uitzien naar minder kostbare symbolen. Daarbij viel de keuze op de klokken, die met hun machtige stemmen ter kerke roepen en die hun klank doen horen bij alles wat in het menselijk leven meetelt, bij geboorte en dood, bij vreugde en droefheid.” — Gelukkig dat de regering, die van mening is gebleven dat de bouw van pastorieën buiten de wet premie kerkenbouw dient te vallen, bij nadere overweging wel bereid is om de bouw van kerktorens en de aankoop van luidklokken te subsidiëren!

H. te A.

Motel Gleunige Tuffeln - JAN KOLSTE - Enschedesestraat 205, Hengelo (O.)Coöp. Boerenleenbank
DELLENAlle Bankzaken
SPOORSTRAAT 9 - TEL. 05407-437Boerenboend in Boorn
Vanaf 1896

De boeren van Hettum, Hassel, Zeedern
[en Boorn
Bint a 60 jaor naor 'n Boend hen ogaon.
Ook dee van Buur'n, Gammelke en Aozel
Tot an de wiedlôchtigsten oet Saosel.
Waorum z'oot Boorn 't voor én 'n kuunst-
[mest haalt?
Umdat eer 'n BOEND zo good bevaalt!!

Ruischer en Hartgers

Veur elektriske apparaten
Radio en Televisie
Drienerstraat 4 - Tel. 4878 - Hengelo

FA. J. A. J. Strengers & Zn
Haaksbergen - Tel. 297 en 201

bronbemaling, grondboringen,
watervoorziening, sanitaire in-
stallaties, loodgietersbedrijf.

Wiej helpt met an de
bleui en veuroetgang
van **MAARKEL**
met wiede umgeffing

- Coöp. Boerenleenbank en
- Coöp. Landbouwvereniging

Makelaarskantoor
ROTTINK N.V.

Deldenerstraat 36-38, Telefoon 3041, Hengelo (O.)
VASTE GOEDEREN ♦ ASSURANTIËN ♦ HYPOTHEKEN

Spaar mee bij de Boerenleenbank

Boerenleenbank
Oldenzaal

de spaarbank voor iedereen
3-3³/₄ procent over al Uw
SPAARTEGOED
Telefoon 2580 — Giro 892439

Boerenleenbank**ROSSUM**

verzorgt
alle
bankzaken

Telefoon: 05411/210

BOERENLEENBANK

Weerselo

Verzorgt al uw bankzaken. Hoogste spaarrente.

BOERENLEENBANK

Lattrop

Spaarbank — Alle Bankzaken

BOERENLEENBANK
DEURNINGEN

- Direkt opvraagbaar spaargeld
- Deposito spaargeld

SPAREN | Boerenleenbank

BIJ te
DE **Ootmarsum**

BOERENLEENBANK

Saasveld

Hoogste spaarrente. Voordelige voorschot- en credietleningen. Verzorgt al Uw Bankzaken.

BOERENLEENBANK

De Lutte - Overdinkel
VERZORGT ALLE BANKZAKEN
Tel. 05415-259 Tel. 05423-685

't Allerfijnste product

COÖP ZUIVELFABRIEK
EN MELKINRICHTING
„BORNE”

Voor Melk, Melkpoeder, Boter en Kaas

Coöp. Zuivelfabriek
„VOLHARDING”
DENEKAMP

BOERENLEENBANK

Wegdam

Voor alle bankzaken, Voorschotten, Credieten en lopend rekeningverkeer.

Coöp. Aan- en Verkoopvereniging
NOTTER-ZUNA en RIJSSEN

Tel. 05480-2268 - Giro 837983
Het adres voor hooi en stroo

BOERENLEENBANK

Bornerbroek

- De SPAARBANK
- verder alle BANKZAKEN

ALMAN is 't hier met ees
vuur goo botter en goo kees
Coöperatieve Zuivelfabriek
Concordia-Bornerbroek

Coöp. Boerenleenbank

„LOSSER”

Hoge rente voor al Uw ingelegde spaar-
gelden. Lage hyp.- en voorschot-rente

Boerenleenbank
Denekamp
de spaarbank
voor het platteland

Hoogste rente over Uw spaartegoed

Vervolg
van
pag. 13 **De stichting van de
Ned. Herv. Kerk te Usselo**

werkt. De zelfgebakken stenen zijn toen voor de fundamenteën en de binnenmuren gebruikt. Kalk haalde men als "groene kalk" uit Graes in Duitsland.

De meestvermogenen in Enschede en omgeving werd om een geldelijke bijdrage verzocht en ook kwamen er vrijwillige giften, o.a. van:

Baron van Heeckeren in Delden f 1800
De graaf van Nassau op 't Loo f 200

In mei 1843 had de aanbesteding plaats. De bouw werd opgedragen aan B. J. ten Bouwhuis, timmerman te Enschede, voor de som van f 14000 (kerk f 9800, pastorie f 4200). De banken in de kerk werden geleverd voor de som van bijna duizend gulden. De preekstoel had men al enige jaren tevoren gekregen. Deze was afkomstig uit Hengelo en had dienst gedaan in de kapel bij het Huis te Hengelo.

In de herfst van 1844 werd de jaarwedde van de predikant (uit 's Rijks schatkist) bepaald op f 650 en werden verder de leden van de Kerkeraad benoemd. Op 8 december 1844 werd de kerk ingewijd door Ds. H. Evers uit Enschede.

Nadat op de achtereenvolgende zondagen acht, op de nominatie staande, kandidaten hadden gepreekt, werd tot eerste predikant in Usselo benoemd: A. Brouwer, theologisch kandidaat te Velp.

Twee jaar later zou de weg van Enschede naar Haaksbergen (de weg langs de Helmer en verder de Oude Haaksbergerdijk) verhard worden. Na veel moeite en strubbelingen wist men het zover te krijgen, dat een nieuwe weg aangelegd werd, dwars door de Usseler-es, langs de nieuwe kerk; de tegenwoordige Haaksbergerstraat.

Meer dan dertig jaar lang heeft men, na de bouw der kerk, geprobeerd een geschikt terrein te verkrijgen voor een begraafplaats. Eindelijk kreeg men de beschikking over een hooggelegen terrein, behorende bij het erve Hulscher. Op 30 oktober 1879 werd dit als kerkhof in gebruik genomen. Oude boeren in Usselo hoort men nu nog wel eens zeggen: „Zee brengt 'm naor Hölbraok", als ze bedoelen, dat hij begraven wordt.

Usselo A. A. WEGMAN

♦ **wat u zoekt vindt u**
in

Enschede

inl.: gem. voorl. bureau, Markt 31, Tel. 05420-4961

**MANCHESTER
FLUWEEL
CORDUROY**

poolvast en ...
volpool

Het wereldmerk voor échtheid!

Erica-Service

Doe het zelf en maak van
Uw tuin een LUSTHOF.

Kosteloos maakt ERICA voor
U een grondplan.

Vraagt inlichtingen;

ERICA-siertuinentrum

BORNE, direct achter 't station.
De mooiste kwekerijen in Twente

- Denekamp -

om zijn natuurschoon, zijn beziens-
waardigheden, waaronder een natuur-
historisch museum, en zijn goede hotel-
accommodatie, zeer bekend als

VACANTIEOORD

biedt tevens gunstige gelegenheid voor
INDUSTRIESTIGING

Voordelig terrein, ruime arbeidsmarkt, bevolking
volkomen industrie-mind. Inl. bij het Gem.huis.

Automobielfabriek

Van Laar en Feijten

Enschedesestraat 127 - Tel. 3983 - Hengelo

SIMCA

DAF

Klaant'n van BISCHOFF

Bint almaal vol lof

Ne dame of heer . . .

Ze komt aaltied weer

want:

Bischoff

hef 't beste wat er is

Oawerluugt ôw van dizze waarheid

N.S.U.

Quickly

reeds vanaf f 485.-.

Importeur: TAMI N.V. Delden

N.V. Aanneming-Mij. vh.

H. W. TE PAS

Enschede

Burgerlijke en Utiliteitsbouw

Gewapend Betonbouw

Grond- Water- en Wegenbouw

Linoleum Atopic Colorite
Colovinyl Vredestein Rubber
VLOEREN

Rubber- linoleum trapbekleding
VLOERENBEDRIJF

F. Boerkamp

Telgenflat (1e Etage) Tel. 4064
Berfloweg 8 - Telefoon 2181
en Klein Driene Hengelo (O.)

Tukkers... mag ik effen 't woord?
Smiet oew geeld nich aover boord
Tukkers... a'k oe raon mag... spoort!
Gao'j daor almaal met akkoord?

Breng dan
oew geeld
naor de

NUTSSPAORBAANK

Drienerstraote 43 - HENGEL

Henny J. v. Egteren

C.F. Klarstr. 18a - Tel. 2365 - Enschede

Lid van de Selectiegroep van
Nederlandse Dameskappers

Gedipl. Dames- en Herenkapper

Manicure - Pedicure

Schoonheidsspecialist

Medisch gedipl. Haarkundige

VéGé

voor $\frac{u}{w}$ levensmiddelen

guller met zegels.. guller met guldens

Op VéGé-artikelen steeds

10 0/0 kort. in geldzegels

AUTOMOBIELBEDRIJF

W. Noordegraaf

Oldenzaalsestr. 19 - Tel. 4444 - Hengelo (O.)

off. FORD dealer

HUISHOUDTEXTIEL
VOERINGSTOFFEN
JAPONSTOFFEN

KONINKLIJKE TEXTIELFABRIEKEN

JORDAAN - TER WEEME N.V.

HAAKSBERGEN

N.V. Automobielfabriek

BLEEKER

● OPEL

● CHEVROLET

● OLDSMOBILE

TELEFOON 2623-4500 HENGEL

Kuipers

kleedt U

steeds beter dan best

HENGEL - TELGEN 21

HET SPEELGOEDPALEIS

Teutelink

Enschedesestr. 22, Hengelo

Coop. „De Landbouw" W.A.
GOOR

Het adres voor:

Mengvoeders onder C.L.O.-
contrôle, Meststoffen, Brand-
stoffen, Bestrijdingsmiddelen,
Kruidenierswaren, Landbouw-
werkzaamheden enz.